

Sakspapir

Saksbehandlar	Arkiv	ArkivsakID
Ingvild Hjelmtveit	FE - 002	16/206

Saksnr	Utvalg	Type	Dato
06/2016	Kommunestyret	PS	10.02.2016

Kommunestruktur - folkerøysting

Saksopplysningar:

Bakgrunn

Kommunestyra i Meland, Lindås og Radøy vedtok i 2015 at det skulle utarbeidast ein intensjonsplan som grunnlag for å slå sammen kommunene. Kommunestyret i Meland vedtok våren 2015 at det skal haldast folkeavrøysting i spørsmålet om kommunesamanslåing.

Fylkesmannen i Hordaland har laga eit notat om rådgjevande folkerøysting i samband med kommunereforma. Konklusjonen i notatet er:

«Kommunane er ansvarleg for gjennomføringa av ei lokal folkerøysting, og står i prinsippet fritt til å organisere korleis den skal gjennomførast. Det kan likevel vere naturleg å bygge på prinsippa for kommuneval i vallova for å sikre ei forsvarleg gjennomføring.»

Kommunestyret må sjølv gjera vedtak om å leggje ei sak ut til rådgjevande folkerøysting. Det har dei i prinsippet gjort, i samband med vedtak av intensjonsavtale. Det er likevel avtalt å sende sak til kommunestyra når avtalen er ferdigforhandla.

Det er berre høve til å halde rådgjevande folkerøystingar, og resultatet vil ikkje vera bindande for representantane i kommunestyra sine stemmegjevingar.

Det store rommet for lokal utforming av folkerøystingar gjer at mange moment ved gjennomføringa må vedtakast lokalt. Desse prinsippa bør òg bli vedteke av kommunestyret sjølv.

Lovgrunnlaget for å halde lokale folkeavrøystingar er Kommunelova § 39b, som lyder:

- 1. Kommunestyret eller fylkestinget kan selv bestemme at det skal avholdes rådgivende lokale folkeavstemninger.*
- 2. Kommunene og fylkeskommunene plikter å rapportere de opplysninger som departementet finner er nødvendig for å offentliggjøre informasjon om lokale folkeavstemninger.*

Ut over dette er lokale folkeavrøystingar ikkje nemnt i andre lover. Det er heller ikkje omtala, heller ikkje i vallova som regulerer korleis val til Storting og kommunestyre/fylkesting skal gjennomførast og kven som skal få stemme. I prinsippet står difor kommunen fritt til å bestemme både gjennomføring og manntal sjølv.

Samstundes har Norge tiltrådd internasjonale avtalar som mellom anna Europarådet sin «Code of good practice for referendum» som gir nokså klare rammer når det gjeld tilhøve som at val skal vere hemmelige, at det skal vere allmenn stemmerett, at prosessane rund tvalet skal vere slik at ein har tillit til resultatet mv. Det kan difor vere praktisk å ta utgangspunkt i eksisterande vallovgeving når vedtaka knytt til gjennomføring av folkeavrøystinga skal fattast.

Dersom vi legg til grunn reglane i vallova skal/bør fylgjande spørsmål avgjerast av kommunestyret:

- At det skal vere folkeavrøysting
- Kva spørsmål det skal røystast over
- Valdag/valdagar
- Valstyre
- Røysterett
- Førehandsrøysting
- Brevrøysting
- Gyldig val

Fylgjande spørsmål kan kommunestyret velje å delegere

- Manntal
- Røystesetlar
- Stemmegjeving på valdagen
- Prøving av stemmegjeving og røystesetlar, oppteljing, protokollering mv.
- Klage

Vurdering

Folkeavrøysting og spørsmålet det skal stemmast over.

Kommunestyret har allerede vedteke folkeavrøysting. Spørsmålet vert difor kva det skal røystast over. Intensjonsavtalen som no er langt fram er mellom Meland, Lindås og Radøy. Vi har likevel gjort vedtak om at dersom andre kommunar ynskjer å slutte seg til, er dei velkomne. Etter Norhordlandstinget som vart arrangert torsdag 28.01.2016 er det klart at andre kommunar vil vurdere å slutte seg til den avtalen som no ligg føre mellom Meland, Lindås og Radøy.

Spørsmålet vert difor om vi skal ha eit ope alternativ t.d. Meland slår seg saman med andre kommunar, eller avgrense det til at Meland slår seg saman med Lindås og Radøy. Kor mange kommunar som reelt er interesserte å tiltre avtalen vil bli avklart i løpet av våren. Vi kan difor avvente til vi ser den endelege intensjonsavtalen før vi tek endeleg avgjerd om kva alternativ det skal røystast over. Alternativet Meland held fram som eigen kommune vil unasett vere eit alternativ. Ved å røyste nei til samanslåing røystar ein i realiteten for å halde fram som eigen kommune.

Rådmann meiner det er viktig å ha ein tekst på røystesetlane som gir fleksibilitet og som ikkje stoppar ein samanslåingsprosess, om det er det innbyggjarane vil.

Valdag

Andre kommunar i Hordaland som skal ha folkeavrøysting i spørsmålet om kommunestruktur skal gjennomføre dette 25. april. Vi har vurdert det slik at vi bør vente til intensjonsavtalen har vore på høyring og vi har gjennomført folkemøte. Intensjonsavtalen er planlagt sendte på høyring etter vedtak i kommunestyret 10. februar. Det må setjast ein frist for høyringsuttalar til intensjonsavtalen. Desse bør handsamast og eventuelle justeringar i avtalen må gjerast før folkeavrøystinga. Folkemøta er planlagt i veke 10, 7. til 10. mars.

Frist for høyring bør setjast til over påske. Kommunestyret må vedta endeleg intensjonsavtale. Mest truleg må vi ha eit ekstraordinært kommunestyre 27. april grunna denne saka. Av praktiske grunnar må vi difor å vente til mai med å gjennomføre folkeavrøystinga.

Aktuell dato kan vere måndag 23. mai 2016. Vi rekk då endeleg handsaming i kommunestyret 15. juni.

Valstyre

Etter vallova skal det vere eit valstyre i kvar kommune som skal stå for den praktiske gjennomføringa av val til storting, fylkesting og kommunestyre. Rådmann gjer framlegg om at det ordinære valstyret får ansvar for å gjennomføre folkeavrøystinga.

Røysterett

Vallova opprerer med to sett kriterier for å ha røysterett som gjeld for høvesvis stortingsval og val til fylkesting/kommunestyre. Ved stortingsval har norske statsborgarar som vil ha fylt 18 år innan utgang av valåret, ikkje har mist røysteretten etter Grunnlova § 53 og som er, eller har vore folkeregisterført som busett i Norge røysterett.

Ved val til kommunestyre og fylkesting har i tillegg personar som ikkje er norske statsborgarar, men som elles oppfyller vilkåra røysterett dersom dei har stått oppført i folkeregisteret som busett i Norge i dei siste tre åra før valdagen, eller er statsborgarar av eit anna nordisk land og er blitt folkeregisterført busett i Norge seinast 30. juni i valåret. For å kune nytte røysteretten må veljaren vere oppført i manntalet.

Vi er ikkje bunde til vallova sine reglar som røysterettsalder. Det er gode grunnar for at vi i eit spørsmål om kommunestruktur bør la dei unge får høve til å uttale seg. Rådmann gjer difor framlegg om at vi avgrensar nedover til dei som er født i år 2000 for å få med ungdom.

Rådmann gjer framlegg om at vi legg kriteria for røysterett til kommunestyret/fylkestinget (§ 2-2 i vallova) til grunn for kven som skal ha røysterett ved folkeavrøystinga.

I tillegg skal alle personar som fyller 16 år i løpet av valåret (født i 2000) og som elles fyller vilkåra kunne stemme.

Manntal

Det er skatteetaten som er ansvar for folkeregister i Noreg og som har dei opplysningane vi treng for å kunne lage manntal (oversyn over presonar som har røysterett pr. ein gitt dato). Ved ordinære val er det departementet som hentar inn naudsynte opplysningar til manntal frå folkeregisteret og legg dei inn i det sentrale elektroniske valsystemet (EVA) som alle kommunar har tilgang til. Ved ordinære val nyttar kommunen EVA til å produsere og sende ut valkort, og i samband med førehandsrøysting samt oppteljing og rapportering etter valdagen.

Vi kan ikkje bruke EVA under folkerøystinga då programmet ikkje har funksjonalitet for dette. Dette gjer sjølv avviklinga av folkeavrøystinga noko meir komplisert og tidkrevjande, det gjeld særlig dette med valkort.

Vi kan bestille manntal direkte frå Skattedirektoratet. Dette er uproblematisk og tilfredstillar vallova sine reglar når det gjeld utlegging av manntall til offentlig ettersyn (§2-6). Vi må kome attende til korleis vi skal produsere og sende ut valkort. Rådmann gjer framlegg om at kommunestyret delegerer til valstyre å ta avgjersler kring spørsmål om valkort og manntal. Manntalet kan ikkje leggjast ut til offentlig gjennomsyn på internett grunna reglane i folkeregisterlova § 13.

Krav om retting, innføring av personar med røysterett som bur i utlandet og melding om endringar i manntalet skal skje i tråd med vallova §§ 2-7 og 2-8.

Røystesetlar

Røystesetlane ved folkeavrøystinga kan utformast på to måtar:

- a. Ein røystesetel der det kan kryssast av for anten Ja eller Nei (let ein vere å setje kryss tel det som blank stemme)
- b. Ein røystesetel med Ja, ein med Nei og ein blank.

Føremoneme med alternativ a er at vi treng færre røystesetlar (ein pr innbyggjar med røysterett i staden for ein av kvar). Dette vil vere både rimeligare om meir praktisk, særlig i samband med ambulerande røystegjevig, og førehandsrøysting. Ulempa er at det kan oppstå tvil om kva alternativ det er kryssa av for, og at det difor kan bli vanskelegare når ein skal teile opp røystesetlane.

Kva alternativ vi vel vil vere litt avhengig av om vi trur det er mange som ynskjer å førehandsrøyste, eller avgj røyst utanfor det ordinære vallokalet. Av omsyn til økonomi og den praktiske gjennomføringa vil rådmann tilrå alternativ a). Den endelige utforminga av røystesetlar vert delegert til valstyret og må sjåast i samanheng med prosedyra for førehandsrøysting.

Førehandsrøysting

Kapittel 8 i vallova gir detaljerte reglar for førehandsrøysting ved ordinære val. Dette omfattar perioden for førehandsrøysting, kven som kan motta førehandsrøyster, på kva stader det kan mottakast førehandsrøyster og framgangsmåten ved stemmegjevinga. Vi ser det som mest praktisk at desse reglane vert langt til grunn så langt det er relevant.

Den viktigaste skilnaden mellom førehandsstemmegjeving ved ordinære val og den vedtekne folkeavrøystinga er at vi ved ordinære val har ein lovbestemt periode for førehandsrøysting, og at det

er vallokaler tilgjengelig over heile landet.

For folkeavrøystinga må kommunestyret bestemme om det også skal vere høve til å røyste på førehand og når førehandsrøystinga skal starte. Det vi heller ikkje vere praktisk mogeleg å ha røystelokaler utanfor kommunen så lenge det berre er Meland kommune er i regionen som skal ha folkeavrøysting i dette spørsmålet.

Det er altså opp til kommunestyre å avgjere om det skal vere høve til å røyste på førehand eller om det berre skal vere mogeleg å røyste på valdagen. Rådmann meiner at når ein først går for folkeavrøysting bør ein leggje til rette for at fleste mogeleg kan delta. Det å avgrense røystinga til valdagen vil gjere det vanskeleg for ein god del å avgi røyst. Vi bør difor i det minste ha ein periode for førehandsrøysting på rådhuset på Frekhaug.

Kor lang perioden for førehandsrøysting kan bli avheng når det er klart kva alternativ det skal røystas over. Slik det no ser ut kan vi ha eit ekstraordinært kommunestyre 27. april der endeleg intensjonsavtale vert godkjent. Den endelege Intensjonsavtalen bør vere godt kjend før vi opnar for førehandsrøysting, vi må leggje inn noko tid til informasjon og publisering.

I vallova § 8-1 (4) er det ei opning for at veljarara som ikkje kan røyste på valdagen eller i perioden for førehandsrøysting kan vende seg til kommunen og avgi røyst tidlegare. Rådmann gjer framlegg om at vi ikkje opnar for dette ved denne folkeavrøystinga. Dette ut frå ei vurdering av tida og at det vil vere kort tid frå vi har ein endeleg intensjonsavtale til røystinga må gjennomførast.

Postrøystegjeving

Vallova § 8-2 (4) opnar for at veljarar som oppheld seg i utlandet og som ikkje har høve til å oppsøkje røystelokale kan avgi røyst pr. post. Valstyret bør vurdere om det er praktisk mogeleg å opne for poststrøysting og kva prosedyrer som i så fall skal gjelde for dette.

Røysting på valdagen (valtinget)

Kapittel 9 i vallova gir detaljerte reglar om røystegjeving på valdagen for ordinære val. Dette omfattar mellom anna tid og stad for røysting, organisering, ordensreglar og prosedyre for røystinga. Rådmann vurderer det som fornuftig å fylgje desse reglane så langt det er relevant.

Rådmann vurderer det også mest tenleg ut frå tida å halde på dei same røystekretsane som vi hadde ved kommune og fylkestingsvalet hausten 2015. Sidan vallova formelt ikkje gjeld ved folkeavrøysting er det ikkje noko i vegen for at fleire røystekretsar kan avgi røyst i same lokale. Det er valstyret som avgjer kor røystegjevinga skal gå føre seg. Dei avgjer og opningstidene i røystelokalane og oppnemner røystestyre. Rådmann meiner valstyret må vurdere om vi skal nytte færre røystelokaler enn ved stortingsval, kommunestyre og fylkestingsval.

Sida det er folkeavrøysting og ikkje listeval kjem ikkje vallova § 9-3 i bruk. Det betyr at kommunestyremedlemmer kan vere valfunksjonærar. Dette gjer det enklare å etablere røystestyre.

Prøving av røystinga og røystesetlar, oppteljing, portokollering mv.

Kapittel 10 i vallova gir detaljerte reglar om godkjenning av røysesetlar, oppteljing og protokollering. Rådmann meiner det er mest praktisk å leggje desse reglane til grunn så langt dei er relevante.

Klage

Ved ordinære val har alle som har røysterett også klagerett. Dersom klagen gjeld spørsmål om røysterett eller høve til å avgi røyst, har og dei som ikkje har voret ført opp i mantallet klagerett. Klagen skal vere sett fram skriftleg seinast 7 dagar etter valdagen til valstyret. Departemente er øvste klageinstans. Det bør gjevast klagerett ved folkeavrøystinga, og av omsyn til truverdet bør det leggjast opp til at det kan skje til ein instans utanfor kommunen. Dette spørsmålet må avklarast med fylesmannen i god tid før valet.

Prøving av om valet er gyldig

Ved ordinært val skal det nye kommunestyret fatte vedtak om kommunestyrevalet er gyldig. Kommunestyret skal kjenne valet ugyldig dersom det er gjort feil ein kan rekne med har hat noko å seie for fordelinga av mandat mellom listene og som det ikkje er mogeleg å rette. Departementet vil i så fall krevje omval.

Då det her er snakk om rådgjevande folkeavrøysting der sjølve vedtaket skal gjerast av kommunestyret legg rådmann til grunn at det ikkje er naudsynt å etablere eigen prosedyre for å prøve om valet er gyldig.

Folkehelse – ikkje vurdert

Miljø – ikkje vurdert

Økonomi. Kommunen får støtte med kr 100 000,- til å gjennomføre høyring i samband med spørsmålet om endringar i kommunestruktur. Som høyring reknar ein og folkeavrøysting. Om folkeavrøystinga kan gjennomførast innan for ramma på 100 000,- er vanskeleg å sei på noverande tidspunkt, men det er ikkje avgjerande for spørsmålet om folkeavrøysting.

Konklusjon

Saka vert lagt fram for kommunestyret for handsaming.

Framlegg til vedtak:

1. Det vert halde rådgjevande folkeavrøysting i spørsmålet om Meland skal slå seg saman med andre kommunar.
2. Folkeavrøystinga vert halden måndag 23. mai 2016.
3. Valstyret får ansvar for den praktiske gjennomføringa av folkeavrøystinga.
4. Røysteretten føl vilkåra for røysterett ved fylkestingsval og kommunestyreval (vallova § 2-2, (1) og (2)). I tillegg har alle som fyller 16 år i løpet av valåret (født i 2000) røysterett så langt dei fyller dei andre vilkåra. Skjæringsdato for borgarar frå anna nordisk land vert sett til 01.01.2016. For å kunne avgi røyst må velgjaren vere innført i mantalet i Meland kommune.

5. Det skal innhentast manntal som inneheld alle med røysterett pr 01.01.2016.
6. Det vert delegert til valsyre å syte for utsending av valkort og utlegging av mantall i samsvar med vallova § 2-6 og handsame krav om retting i samsvar med vallova §§ 2-7 og 2-8.
7. Valstyret vert delegert mynde til å avgjere endelig utforming av røystesetlar.
8. Det skal leggjast til rette får å førehandsrøyste i perioden 9.05.2016 til 20.05.2016. Valstyret oppnemner røytemottakarar og legg til rette for førehandsrøystring i tråd med vallova §§ 8-2 til 8-5.
9. Valstyret vert delegert fullmakt til å utarbeide prosesyre for postrøystring i same periode som det er opna før førehandsrøystring.
10. Valstyret avgjer kor røystegjevinga på valdagen skal foregå, fastset tider for røystringa og oppnemner røystestyret.
11. Reglane i kapittel 10 i vallova om godkjenning av røystesetlar, oppteljing og protokoll vert lagt til grunn så langt det er relevant.
12. Valstyre utarbeider prosedyre for å handsame eventuell klage på røystringa, under dette avklare eksternt klageorgan.

Kommunestyret - 06/2016

KS - behandling:

Framlegg til endring punkt 10 frå SP v/Per Kristian Holmetun:

"Valet skal foregå i de samme valkrinser som ved kommune og fylkestingsvalet 2015.

Valstyret fastsett tider og oppnemner røystestyret."

Avrøystring:

Pkt 1. i rådmannen sitt framlegg til vedtak fekk 18 røyster for, (AP, FrP, SP, V, MDG, BF), 8 røyster mot, (H, KrF), og er såleis vedteke.

Pkt. 2-9, 11 og 12 i rådmannen sitt framlegg til vedtak vart samrøystes vedteke.

Framlegg til endring punkt 10 frå Senterpartiet fekk 14 røyster for, (3 SP, 5 H, 3 FrP, 2 AP, 1 BF), 12 røyster mot, (5 AP, 3 KrF, 2 V, 2 MDG), og er såleis vedteke.

KS - vedtak:

1. Det vert halde rådgjevande folkeavrøystring i spørsmålet om Meland skal slå seg saman med andre kommunar.
2. Folkeavrøystringa vert halden måndag 23. mai 2016.
3. Valstyret får ansvar for den praktiske gjennomføringa av folkeavrøystringa.
4. Røysteretten føl vilkåra for røysterett ved fylkestingsval og kommunestyreval (vallova § 2-2, (1) og (2)). I tillegg har alle som fyller 16 år i løpet av valåret (født i 2000) røysterett så langt dei fyller dei andre vilkåra. Skjæringsdato for borgarar frå anna nordisk land vert sett til 01.01.2016. For å kunne avgi røyst må velgjaren vere innført i mantalet i Meland kommune.
5. Det skal innhentast manntal som inneheld alle med røysterett pr 01.01.2016.
6. Det vert delegert til valsyre å syte for utsending av valkort og utlegging av mantall i samsvar med vallova § 2-6 og handsame krav om retting i samsvar med vallova §§ 2-7 og 2-8.
7. Valstyret vert delegert mynde til å avgjere endelig utforming av røystesetlar.
8. Det skal leggjast til rette får å førehandsrøyste i perioden 9.05.2016 til 20.05.2016. Valstyret oppnemner røytemottakarar og legg til rette for førehandsrøystring i tråd med vallova §§ 8-2 til 8-5.

9. Valstyret vert delegert fullmakt til å utarbeide prosedyre for postrøysting i same periode som det er opna før førehandsrøysting.
10. Valet skal foregå i dei same valkrinsar som ved kommune- og fylkestingsvalet 2015. Valstyret fastset tider og oppnemner røystestyre.
11. Reglane i kapittel 10 i vallova om godkjenning av røystesetlar, oppteljing og protokoll vert lagt til grunn så langt det er relevant.
12. Valstyre utarbeider prosedyre for å handsame eventuell klage på røystinga, under dette avklare eksternt klageorgan.